

Anonüümseks muudetud versioon

Tõlge

C-595/20 – 1

Kohtuasi C-595/20

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

13. november 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Oberster Gerichtshof (Austria)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

28. september 2020

Hageja:

UE

Kostjad:

ShareWood Switzerland AG

VF

AUSTRIA VABARIIK

[...]

OBERSTER GERICHTSHOF

Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) tegi töö- ja sotsiaalõiguse asjade kassatsioonikohtuna [...] kohtuasjas, mille pooled on hageja UE, [...], [...] *versus* ShareWood Switzerland AG (kostja 1), [...] Zürich, [...] ja VF (kostja 2), [...] [...] seoses 202 045,38 euro suuruse nõudega, millele lisanduvad viivitusintress ja kulud, lahendades hageja kassatsioonkaebust Oberlandesgericht Wien'i (liidumaa kõrgeim kohus Viinis) kui apellatsioonikohtu 25. veebruari 2020. aasta otsuse peale, [...] millega jäeti muutmata Handelsgericht Wien'i (Viini kaubanduskohus) 9. septembri 2019. aasta otsus [...], [...] järgmise

kohtumääruse

I. Euroopa Liidu Kohtule (edaspidi „Euroopa Kohus“) esitatakse ELTL artikli 267 alusel järgmine eelotsuse küsimus: **[lk 2]**

Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I“) (ELT 2008, L 177, lk 6; edaspidi „Rooma I määrus“) artikli 6 lõike 4 punkti c tuleb tõlgendada nii, et tiikpuid ja balsapuid käsitlevaid müügilepinguid ettevõtja ja tarbija vahel, mille kohaselt omandatakse puud selleks, et need pärast kasvatamist langetada ja puit kasumi saamise eesmärgil maha müüa, ning mis sisaldavad sellekohast rendilepingut ja teenuse osutamise lepingut, tuleb pidada viidatud sätte tähenduses „lepinguks, mille esemeks on kinnisasjaõigus või [kinnisasja üür või rent]“?

II. [...].

Põhjendused

I. Asjaolud

Kostja 1 on Šveitsi õiguse alusel asutatud aktsiaselts. Kostja 2 on tema nõukogu liige ja tegevdirektor. Kostja 1 pakub investeeringuid Lõuna-Ameerika lehtpuidu- ja väärispuiduistandustesse.

Hageja kui tarbija, kelle elukoht on Viinis, sõlmis ajavahemikul 2012. aasta jaanuarist kuni 2014. aasta juunini kostjaga 1 ühe raamlepingu ja kokku neli müügilepingut Brasiilias tiikpuude ja balsapuude ostmiseks. Nelja müügilepingu esemeks oli 705 tiikpuud ostuhinnaga 67 328,85 eurot (275551-V1), **[lk 3]** 2690 tiikpuud ostuhinnaga 101 716,53 eurot (275551-V2), 2600 tiikpuud ostuhinnaga 111 583,34 eurot (275551-V3) ja 1860 balsapuud ostuhinnaga 32 340 eurot (275551-V4). Raamleping sisaldas lisaks rendilepingut ja teenuse osutamise lepingut. Rendilepinguga anti õigus lasta puudel kasvada, rent sisaldus ostuhinnas. Teenuse osutamise lepinguga tellis hageja kostjalt 1 kõnesolevate puude majandamise, haldamise, langetamise ja müümise teenused ning andis juhise kanda puude müügist saadava tulu netosumma üle hagejale. Neto- ja brutosumma vahe moodustas müügist saadud summast teatava protsendimäärana väljendatud tasu kostja 1 osutatud teenuse eest.

Kostja 1 reklaamis investeeringut argumentidega, et puidust saadav tulu on kindel, puud kuuluvad ostjale, müügitulu on ostuhinnast kolm korda suurem, tootlus on kuni 12% aastas ning risk on suhteliselt väike.

Kostja 1 ja hageja vahel 2012. aastal sõlmitud raamleping nägi muu hulgas ette järgmist [...]:

„3.1. SWS [kostja 1] müüb OSTJALE oma nimel ja enda arvel puud SWS ja SWB istandustes. SWS kohustub ostuhinna tasumisel andma puude omandiõiguse üle OSTJALE.

3.2. *OSTJA ostab juba istutatud ja individualiseeritud puud. Individualiseerimine toimub kuni langetamise ja müümiseni, selleks märgitakse puude inventeerimise käigus puu, üksuse, katastri ja istanduse number.*

[...]

4.2. *Ostu kinnituseks saadetakse OSTJALE pärast makse laekumist puusertifikaat [lk 4], millel kajastatakse ostetud puude individuaalsed tunnused.*

[...]

7. *Maa rentimine*

7.1. *OSTJA rendib koos puude ostuga ka vastava maatüki (vt üksikleping) nii kauaks, kuni SWS-ilt ostetud puud sellel kasvavad, kõige enam siiski üksiklepingus kokku lepitud ajaks. Rentimine annab ainult õiguse lasta puudel kasvada.*

7.2. *Rent sisaldub ostuhinnas.*

[...]

7.3. *Rendilepingu saab üle anda ainult koos puude edasimüüjiga. Allrendiõigus on välistatud.*

8. *OSTJA õigus müüa puud edasi*

8.1. *OSTJA võib talle kuuluvad lepingu esemeks olevad puud koos teenuse osutamise lepinguga või ilma selleta igal ajal kolmandale isikule müüa ja anda talle üle puude omandiõiguse. OSTJAL on kohustus anda kolmandale isikule üle vastava maa rendiõigus ja muuta sama kohustus talle siduvaks.*

[...]

9. *Ostetud puude väärtuse säilitamine*

9.1. *Puude väärtuse suurendamiseks ja säilitamiseks soovib SWS neid regulaarselt hooldada. Seda teenust pakub ta teenuse osutamise lepingu alusel.*

[...]

11. *Teenuse osutamise lepinguga kaasnevad tingimused*

11.1. *Kui OSTJA sõlmib SWS-iga teenuse osutamise lepingu, tellib ta SWS-ilt ostetud puude kasvatamise, majandamise, hooldamise, langetamise ja müümise kooskõlas istanduste haldamise põhimõtetega ning võttes arvesse istanduste säästva majandamise rahvusvahelisi standardeid, [lk 5] ja annab juhise kanda puude müügist saadava tulu netosumma üle OSTJA tema nimetatud pangakontole. SWS võtab lisaks üle kõik maa rendilepingust tulenevad kohustused.*

[...]

11.9. Võttes arvesse istanduste haldamise põhimõtteid, otsustab SWS OSTJA korraldusel, millised puud millisel aastal langetatakse. SWS teavitab sellest OSTJAT enne puude langetamist. OSTJA loetakse langetamisettepanekuga nõustunuks, kui ta 10 päeva jooksul pärast asjaomase teate kättesaamist kirja või e-kirja teel ei lükka ettepanekut tagasi.

[...]

15.1. SWS kindlustab OSTJA ja enda jaoks esimese nelja aasta jooksul pärast istutamist maa ja tiikpuud (kuid mitte teisi puid) tule, välgu, tugeva tuule ja sademete ning külmakahjustuste eest. OSTJA võtab teadmiseks, et kindlustus ei kata tiikpuude hävimist vähem kui 10% ulatuses.

[...]

24.1. Raamlepingu ja iga üksiklepingu suhtes kohaldatakse Šveitsi materiaaõigust, välja arvatud (i) rahvusvahelised konventsioonid, sealhulgas Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni 11. aprilli 1980. aasta konventsioon kaupade rahvusvahelise ostu-müügi lepingute kohta (CISG) ning (ii) rahvusvahelise eraõiguse normid. [...]

Hageja ja kostja 1 korraldasid üksmeelselt lepingu V3 tagasitäitmise.

II. Poolte nõuded ja väited [lk 6]

Hageja nõuab kostjatelt solidaarselt (viimati täpsustatud summana) 201 385,38 euro tasumist, millele lisanduvad viivitusintress ja kulud, mis tuleb maksta samaaegselt kõigi puusertifikaatide esitamise ning kõigi neist tulenevate õiguste ja kohustuste üleandmisega. Asjakohaste Austria õigusnormide, näiteks tarbijakaitseseaduse (Konsumentenschutzgesetz (KSchG) redaktsiooni, mis kehtis enne tarbijakaitsedirektiivi ülevõtmise seaduse (Verbraucherrechte-Richtlinie-Umsetzungsgesetz, BGBl I 33/2014) jõustumist, § 3 alusel saab hageja väidetavalt nõuda (ka) lepingute V1, V2 ja V4 tagasitäitmist ning kahju hüvitamist. Hageja sõnul ei täitnud kostja 1 müügilepingust tulenevat kohustust teha võimalikuks puude omandi üleminek hagejale.

Kostjad vaidlevad hagile vastu ja paluvad jätta selle rahuldamata.

III. Senine menetlus

Esimese astme kohus jättis hagi rahuldamata. Kohus leidis, et kõnesolevad lepingud on tarbijalepingud Rooma I määruse artikli 6 tähenduses. Kohaldatava õiguse valik on Rooma I määruse artikli 6 lõike 2 kohaselt lubatav, kuid see ei või põhjustada tarbija ilmajätmist kaitses, mis on talle ette nähtud selliste sätetega, millest ei saa kokkuleppel kõrvale kalduda selle õiguse alusel, mis oleks olnud

kohaldatav õiguse valiku puudumisel (käesoleval juhul Austria õigus). Rooma I määruse artikli 6 lõike 4 punkti c kohaselt ei kohaldata lõiget 2 lepingute suhtes, mille esemeks on kinnisasjaõigus või kinnisasja üür või rent. Küsimusele, mis on kinnisasi, tuleb vastata kooskõlas liidu õigusega. Käesoleva asja asjaoludele vastava olukorra kohta puudub teadaolevalt ka Euroopa Liidu Kohtu praktika. Vastavalt selgitavatele märkustele seoses 2017. aastal jõustuvate [lk 7] ELi eeskirjadega, milles käsitletakse kinnisasjaga seotud teenuste osutamise kohta käibemaksu kohaldamisel, (märkuste punkt 45), on kinnisasjaks kaup, mille liikumine või liigutamine ei ole lihtne. Kuivõrd põhikohtuasjas pole tegemist puukoolist või muust sarnasest kohast pärit puudega, mida hoitakse juurepalliga ja mis peavad olema igal ajal valmis transpordiks, vaid puudega, mida kasvatatakse aastaid selleks, et need kasumi saamise eesmärgil maha raiuda, tuleb lähtuda kinnisasja müügilepingu sätetest. Samuti õigustab maa rendileping Rooma I määruse artikli 6 lõike 4 punktis c sätestatud erandi tegemist. Seetõttu on kohaldatav Šveitsi õigus.

Apellatsioonikohus jättis hageja apellatsioonkaebuse rahuldamata. Eelkõige nõustus kohus esimese astme kohtu seisukohaga, et hageja ja kostja 1 vahelisele lepingulisele suhtele on õiguse valiku alusel kohaldatav Šveitsi õigus.

Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) peab nüüd lahendama hageja kassatsioonkaebuse selle otsuse peale. Hageja tugineb ka kassatsioonimenetluses Austria õiguse tarbijakaitsesätetele. Kui madalama astme kohtute seisukoht, et raamleping ja üksiklepingud kuuluvad Rooma I määruse artikli 6 lõike 4 punktis c sätestatud erandi kohaldamisalasse, osutub ekslikuks, siis tuleb nõude õiguslikke aluseid vähemalt osaliselt täiendavalt kontrollida.

IV. Õiguslik alus

Liidu õigusest tulenevad põhimõtted

Rooma I määruse asjakohased sätted on järgmised:

„Artikkel 3

Valikuvabadus [lk 8]

1. Lepingu suhtes kohaldatakse lepingupoolte valitud õigust. Valik tuleb teha sõnaselgelt või nähtuma selgelt lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest. Omal valikul võivad pooled valida kas terve lepingu või üksnes mõne selle osa suhtes kohaldatava õiguse. [...]

Artikkel 6

Tarbijalepingud

1. *Ilma et see piiraks artiklite 5 ja 7 kohaldamist, on leping, mille füüsiline isik on sõlminud oma tegevus- või kutsealast välja jääval eesmärgil („tarbija“) teise isikuga, kes tegutseb oma tegevus- või kutsealal („kutseala esindaja“), reguleeritud selle riigi õigusega, kus on tarbija harilik viibimiskoht, tingimusel et kutseala esindaja*

a) teostab oma majandus- või kutsetegevust riigis, kus on tarbija harilik viibimiskoht, või

b) kutseala esindaja suunab mis tahes viisil sellised tegevused kõnealusesse riiki või mitmesse riiki, mille hulka kuulub ka kõnealune riik,

ning et leping jääb nende tegevuste raamesse.

2. *Olenemata lõikest 1 võivad pooled artikli 3 kohaselt valida lõikes 1 sätestatud nõuetele vastava lepingu suhtes kohaldatava õiguse. Selline valik ei või siiski põhjustada tarbija ilmajätmist kaitsest, mis on talle ette nähtud selliste sätetega, millest ei saa kokkuleppel kõrvale kalduda selle õiguse alusel, mis valiku [lk 9] puudumisel oleks olnud kohaldatav lõike 1 alusel.*

[...]

4. *Lõikeid 1 ja 2 ei kohaldata järgmiste lepingute suhtes:*

[...]

c) leping, mille esemeks on kinnisasjaõigus või [kinnisasja üür või rent], välja arvatud lepingud, mille esemeks on kinnisasja osaajaline kasutusõigus direktiivi 94/47/EÜ tähenduses;

[...]“

V. Eelotsuse küsimus

1. Hageja vaidlustab kassatsioonkaebuses madalama astme kohtute seisukoha kohaldatava õiguse kohta väitega, et tegemist on „kinnisasjadega seonduvat toorainest investeeringut käsitleva segatüüpi lepinguga“, mis ei kuulu Rooma I määruse artikli 6 lõike 4 punktis c sätestatud erandi kohaldamisalasse.

2.1 Vaidlust ei ole selles, et hageja ja kostja 1 vaheline lepinguline suhe kuulub Rooma I määruse artikli 6 lõike 1 punkti b kohaldamisalasse. Raamlepingu ja üksiklepingute suhtes tuleks seega kohaldada Austria materiaalõigust (selle riigi õigusena, kus on hageja harilik viibimiskoht). Pooled leppisid kokku Šveitsi õiguse kohaldamises. Rooma I määruse artikli 6 lõike 2 kohaselt ei või õiguse valik siiski põhjustada tarbija ilmajätmist kaitsest, mis on talle ette nähtud selliste sätetega, millest ei saa kokkuleppel kõrvale kalduda selle õiguse alusel, mis valiku puudumisel oleks olnud kohaldatav lõike 1 alusel. [lk 10]

2.2 Õigusnormide hulka, „millest ei saa kokkuleppel kõrvale kalduda“, kuuluvad kõik imperatiivsed lepingulisi suhteid käsitlevad normid, mille ese on sõnaselgelt tarbija kaitse või mis näevad ette nõrgema lepingupoole kaitse (näiteks normid, mis reguleerivad lepingute vastuolu heade kommetega). Sellisteks normideks on ka hageja nõude õiguslikud alused.

3.1 Hageja saab nendele tugineda siiski ainult juhul, kui lepingu suhtes ei tule Rooma I määruse artikli 6 lõike 4 punkti c alusel teha erandit tarbija kaitseks kehtestatud rahvusvahelise eraõiguse sätetest.

Rooma I määruse artikli 6 lõike 4 punkt c (nagu ka Rooma I määruse artikli 4 lõike 1 punkt c ja artikli 11 lõige 5) on kohaldatav „lepingule, mille esemeks on kinnisasjaõigus või [kinnisasja üür või rent]“.

Oberster Gerichtshofil (Austria kõrgeim üldkohus) tekib seetõttu küsimus seoses nende – autonoomselt tõlgendada tulevate – mõistete tähendusega (vt Brüsseli konventsiooni artikli 16 lõike 1 kohta Euroopa Kohtu 10. jaanuari 1990. aasta otsus Reichert jt, C-115/88, EU:C:1990:3, punkt 8).

3.2.1 Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleb mõisteid (vastavalt Rooma I määruse põhjendusele 7) tõlgendada kooskõlas Brüsseli I määruse artikli 22 punktiga 1 või Brüsseli Ia määruse artikli 24 punktiga 1. Arvesse võib võtta ka seisukohti Rooma konventsiooni artikli 4 lõike 3 kohta (Euroopa Kohtu 8. mai 2019. aasta otsus Kerr, C-25/18, EU:C:2019:86, punktid 34 ja 36; [...]).

Rooma konventsiooni artikli 4 lõige 3 – mis on võrreldes Rooma I määrusega sõnastatud kitsamalt – nimetab lepingut, mille ese on [lk 11] „kinnisasjaõigus või õigus kasutada kinnisasja“. Sõnastuse muutust selgitatakse vajadusega viia see vastavusse Brüsseli I määruse artikli 22 punkti 1 (Brüsseli Ia määruse artikli 24 punkt 1) sõnastusega [...].

3.2.2 Õiguskirjanduses väljendatud seisukohtade [...] kohaselt on kinnisasjad üksnes maatükid ja nende osad (näiteks korteriomandi puhul), kuid mitte (füüsilises mõttes) vallasasjad, mis nende asukohariigi õiguskorras võrdsustatakse kinnisasjadega (nt lennukid või laevad) või mida käsitletakse kinnisasjana (näiteks kinnisasja olulised osad või päraldised).

Seega leitakse, et kaup [saksa keeles *bewegliche Sachen* ehk vallasasjad] Rooma I määruse artikli 4 lõike 1 punkti a [artikli 6 lõike 4 punkti c] tähenduses võib olla ka maaga püsivalt ühendatud asi. Eelkõige tuleks kaubana [vallasasjana] mõista kõiki füüsilisi esemeid, st esemeid, mida saab ruumis piiritleda; nende hulka kuuluvad ka elusorganismid, näiteks taimed [...].

3.3.1 Selline käsitlus võimaldab põhikohtuasjas müüdüd puud liigitada kaubaks [vallasasjaks] Rooma I määruse tähenduses, liiatigi kuna leping on peamiselt suunatud puudu müügist tulu saamisele, see tähendab puude langetamisele.

3.3.2 Veenev ei ole viide selgitavatele märkustele seoses 2017. aastal jõustuvate ELi eeskirjadega, milles käsitletakse kinnisasjaga seotud teenuste osutamise kohta käibemaksu kohaldamisel (rakendusmäärus (EL) nr 1042/2013) [lk 12]. Viidatud määruse artiklis 13b esitatud „kinnisasja“ mõistest nähtub, mida sellena „käsitatakse direktiivi 2006/112/EÜ kohaldamisel“. Sama määruse põhjenduse 18 kohaselt sooviti üksnes tagada kinnisasjaga seotud teenuste ühetaoline maksustamine liikmesriikides.

3.3.3 Peamine põhjus, miks asi allub erandlikku kohtualluvust reguleerivate eeskirjade kohaselt kinnisvara asukohariigi kohtutele, seisneb selles, et läheduse tõttu saab asukohariigi kohus kõige paremini tutvuda asjaoludega ning kohaldada asjakohast korda ja asjakohaseid tavasid, milleks on üldjuhul asukohariigi kord ja tavad (Euroopa Kohtu 10. jaanuari 1990. aasta otsus Reichert jt, C-115/88, EU:C:1990:3, punkt 10). Selles mõttes põhjendatakse Rooma I määruse artikli 6 lõike 4 punktis c sätestatud erandit tarbija kaitseks kehtestatud rahvusvahelise eraõiguse sätetest ka õiguskirjanduses nii, et leping, mille esemeks on kinnisasjaõigus või kinnisasja üür või rent, on üldjuhul väga tihedas seoses asja asukohaga. Tarbijakaitsega seotud kaalutlused peaksid sellega võrreldes tagaplaanile jääma [...]. Näib siiski kaheldavana, kas kõnesolev puudega seonduv investeerimismudel õigustab kõrvalekaldumist tarbija kaitseks kehtestatud rahvusvahelise eraõiguse sätetest.

3.3.4 Euroopa Kohus on pealegi juba selgitanud, et kinnisasja müügilepingu lõpetamise ja sellega seonduva kahju hüvitamise nõudes esitatud hagi puhul ei ole kohaldatav Brüsseli konventsiooni artikli 16 punkt 1, mis näeb ette *in rem* hagidega seotud erandliku kohtualluvuse, sest hagil [lk 13] võib küll olla mõju kinnisasja omandile, aga samas pannakse sellega maksma subjektiivsel õigusel rajanev nõue (Euroopa Kohtu 5. aprilli 2001. aasta määrus Gaillard, C-518/99, EU:C:2001:209, punkt 18).

Viidatud kohtupraktika *mutatis mutandis* rakendamise korral ei tule Rooma I määruse artikli 6 lõike 4 punkti c kohaldamine põhikohtuasjas kõne alla.

3.4 Oberster Gerichtshofi (Austria kõrgeim üldkohus) hinnangul ei ole Rooma I määruse artikli 6 lõike 4 punktis c sätestatud erandi teine tingimus täidetud juba seetõttu, et lepingu raskuse pole kinnisasja kasutamine (vt Euroopa Kohtu 14. detsembri 1977. aasta otsus Sanders, 73/77, EU:C:1977:208, punkt 16). Maa rentimisel puudub iseseisev (puude ostmisest eraldiseisev) eesmärk, see toimub üksnes müügi- ja teenuse osutamise lepingute täitmise toetamiseks.

4. Siiski tuleb arvesse võtta, et Brüsseli Ia määruse artikli 24 punkt 1 (nagu ka sellele sätteale ajaliselt eelnenud sätted), mis paneb aluse erandlikule kohtualluvusele, arvestab eriomast menetluslikku huvi, mis ei tarvitse olla iga kord ülekantav rahvusvahelisele eraõigusele [...]. Rooma I määruse artikli 6 lõike 4 punkti c tõlgendamisel võivad erinevalt Brüsseli Ia määruse artikli 24 punktist 1 olla asjakohased muud, seni tähelepanuta jäänud kaalutlused, mis lähtuvad lisaks sellest, et kohaldatava õiguse valiku alusel (nagu käesoleval juhul)

ei kuulu nimelt kohaldamisele asja asukohariigi (Brasiilia) õigus, olgugi et tarbija kaitseks kehtestatud rahvusvahelise eraõiguse sätetest erandi tegemisel lähtutakse just lepingu tihedast seosest asja asukohaga.

IV. Märkused menetluse kohta [lk 14]

Kõrgeima astme kohtuna peab Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) esitama eelotsusetaotluse, kui liidu õiguse õige kohaldamine pole sedavõrd ilmselge, et ei jää ruumi põhjendatud kahtlusteks. Käesoleval juhul esinevad sellised kahtlused.

Hageja kassatsioonkaebuse menetlemine tuleb peatada, kuni Euroopa Kohus teeb otsuse.

Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus),

Viin, 28. september 2020

[...]

TÖÖDOKUMENT